

КРИЛАТІ ВИСЛОВИ У ФРАЗЕОЛОГІЧНІЙ СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена розгляду особливостей крилатих висловів у фразеологічній системі сучасної німецької мови. Здійснюється аналіз структурної та семантичної організації крилатих висловів як особливого розряду стійких зворотів у системі мови.

Ключові слова: крилаті вислови, образно-метафоричні вислови, художньо-образні засоби, семантичний зсув.

Статья посвящена рассмотрению особенностей крылатых выражений во фразеологической системе современного немецкого языка. Проводится анализ структурной и семантической организации крылатых слов как специфического разряда устойчивых оборотов в системе языка.

Ключевые слова: крылатые выражения, образно-метафорические выражения, художественно-образные средства, семантический сдвиг.

The article is devoted to peculiarities of the proverbs in the phraseological system of the modern German language. The author analyses structural and semantic organization of the winged words as the stable word-groups in the language system.

Keywords: the proverbs, semantic shift, metaphorical statements, figurative means.

У системі фразеології будь-якої мови крилаті вислови займають чільне місце. Крилаті вислови являють собою золотий фонд світової та національної культури. «У пам'яті кожної освіченої людини зберігається значна кількість крилатих висловів, які використовуються в її рідній мові, а часто й багато інших популярних зарубіжних крилатих виразів» [1].

Актуальність даної публікації обумовлена підвищенням інтересом до вивчення різних структурних типів фразеологічних одиниць сучасної німецької мови та виявленню їх національно-культурних особливостей у системі мови.

Об'єктом аналізу в даній статті обрано крилаті вислови сучасної німецької мови як особливого розряду фразеологічних одиниць.

Предметом вивчення виступають особливості структури, семантики та функціонування крилатих висловів у сучасній німецькій мові.

Ці одиниці виконують у мовленні особливу та важливу функцію. Саме крилаті вислови дають людині можливість яскраво та стисло висловити думку, охарактеризувати певну ситуацію, або висловити свої почуття.

Їм притаманні такі ознаки як стійкість, відтворюваність, цільність значення та синтаксична неподільність. Слід зазначити, що до ознак цих одиниць належить метафоричність, образність та певна експресивна забарвленість. Крилаті вислови являють собою граматично закінчені судження. Своім походженням вони належать до різних літературних, міфологічних та історичних джерел. Кожний вислів характеризується індивідуаль-

ністю і смисловою насиченістю, яка безперечно пов'язана з контекстом твору, з певною історичною епохою, яка стала джерелом виразу, а також тісним зв'язком з автором. На думку Ф. Медведєва «особливо переконаливо звучать ті крилаті вислови, які ще не втрапили свого прямого зв'язку з певним літературним твором, з першоджерелом, які безпосередньо віддзеркалюють історичне життя народу, важливий етап з його історії» [2:63].

Крилаті вислови як специфічні образно-метафоричні вислови посідають особливе місце у фразеологічному фонді сучасної німецької мови. Більшість з них являють собою закінчені висловлювання з синтезованою семантичною структурою. Наприклад: *Wenn du an dir nicht Freude hast, die Welt wird dir nicht Freude machen* (Paul Heyse, deutscher Schriftsteller); *Der Augenblick gehört dem Festsaal, das Leben dem Wartesaal* (Hellmut Walters, deutscher Pädagoge); *Gewiss ist es fast noch wichtiger, wie der Mensch sein Schicksaal nimmt, als wie sein Schicksaal ist* (A. von Humboldt, deutscher Naturforscher) [3].

Крилаті вислови як структури ускладненого типу являють собою сталі образно-метафоричні звороти, що відображають певні судження, глибокі людські цінності та життєву мудрість народу. Так, у фразеологічному складі сучасної німецької мови функціонує ціла низка одиниць, джерелом яких є вислови різних видатних політичних діячів, письменників, художників. Ці крилаті вислови є певними логічними правилами, що мають завершену структуру. Наприклад: *Liebe deine Feinde, denn sie verraten dir deine Fehler* (Benjamin Franklin); *Menschen machen Geschichte und nicht umgekehrt* (H. Truman); *Persönlichkeiten, nicht Prinzipien bringen die Zeit in Bewegung* (Oscar Wilde); *Wer nicht kann, was er will, muss wollen, was er kann* (Leonardo da Vinci); *Hoffnung ist eine Art von Glück: Vielleicht das größte Glück, das diese Welt bereithält* (Samuel Johnson) [3].

Аналіз досліджуваного матеріалу дозволив виокремити таку групу крилатих висловів які позначають «життя та його сенс»:

- *Aus der Vergangenheit lernen, das Jetzt genießen und an die Zukunft glauben, das heißt leben;*

- *Die ganze Welt besteht aus Veränderung, aus Werden und Vergehen, deswegen sollen wir keine Angst vor dem Unbekannten haben* (M. H. Weise).

Деякі вислови мають повчальний зміст, спонукають людину до розмірковувань:

- *Arbeite für deine Zukunft, denn du wirst in ihr leben;* (Працюй на майбутнє, адже в ньому тобі жити).

- *Ehrgeiz kann dich weit bringen – aber wer bist du, wenn du dort ankommst?* (G. Keillor). (Марнославство може завести далеко, але хто ти, коли ти прийдеш туди).

- *Ein Tröpflein Liebe ist mehr wert als ein ganzer Sack voll Gold.* (Капля любові цінніша, ніж мішок золота). (Friedrick von Bodelschwingh, deutscher Theologe) [3].

Окрему групу у дослідженні становлять вирази, які позначають людину та її позитивні чи негативні риси характеру. Слід зазначити, що ці вислови переважно мають оцінний характер. Наприклад: *Wer allen zu gefallen sucht, wird keinem gefallen;* *Der Ton macht die Musik: Mit Bescheidenheit und einem freundlichen Lächeln lässt sich oft mehr bewirken als mit lautstarker Direktheit;* *Wer ständig nur von sich erzählt, stößt bald auf taube Ohren* (M. H. Weise); *Courage ist gut, aber Ausdauer ist besser* (Theodor Fontane); *Des Menschen Wille ist sein Glück* (Friedrich Schiller); *Wer sich seine Schwächen ehrlich eingesteht, ist bereits stärker als er meint, wenn er sie dann zu überwinden versucht, ist er fast unbesiegt* [3].

У деяких висловах можна виділити сему «шлях до успіху». Саме ці крилаті вислови містять у своєму складі лексеми „Weg, Erfolg, Ziel“, які зазнають переосмислення та спричиняють появу таких образних одиниць: *Auf dem Weg zum Erfolg macht man auch immer Fehler; Die Formel meines Glücks: ein Ja, ein Nein, eine gerade Linie, ein Ziel* (F. Nietzsche); *Wenn es einen Weg gibt, etwas besser zu machen, finde ihn.* (Т. А. Edison); *Ich kann, weil ich will, was ich muss* (І. Кант); *Alles was du bist, alles, was du willst, alles, was du sollst, geht von dir selbst aus* (І. Н. Pestalozzi) [3].

Що стосується структурної організації досліджуваних крилатих висловів, то, безумовно, що більша їх частина базується на повторі. Повторюватися можуть не лише окремі елементи, а цілі частини вислову, що тісно пов'язані між собою і по суті складають одне цілісне судження. Наприклад:

- *Wenn du einmal Erfolg hast, kann es Zufall sein, wenn du zweimal Erfolg hast, kann es Glück sein, wenn du dreimal Erfolg hast, so ist es Fleiß und Tüchtigkeit* (М. Н. Weise).

- *Es ist nicht genug zu wissen, man muss es auch anwenden, Es ist nicht genug zu wollen, man muss es auch tun.* (J. W. Goethe).

Для деяких висловів характерною є антитеза, причому позитивна частина вислову передує негативній частині:

- *Konzentration auf etwas Schönes, Gutes und Wertvolles sorgt für Ablenkung von Angst, Hass und Neid* (М. Н. Weise).

У деяких крилатих висловах відмічаємо розширення структури:

Steter Tropfen höhlt den Stein (вода камінь точить), зараз зворот має оновлену форму: *Steter Tropfen höhlt den Stein: Mit Beharrlichkeit kommen wir am besten weiter* (вода камінь точить: завдяки наполегливості ми можемо багато чого досягнути (М. Н. Weise).

Більшість крилатих висловів виникає в результаті метафоричного зсуву: *Manche Schwierigkeiten werfen nur große Schatten; je näher wir ihnen kommen, umso kleiner werden sie* (М. Н. Weise).

Але в деяких висловах є поєднання метафори та метонімії: *Jeder kann sein Leben zu einem großen Teil selbst in die Hand nehmen; Auch im Kleinen kann man groß sein* (М. Н. Weise).

Аналіз крилатих висловів сучасних німецької мови показав, що ці одиниці є невід'ємним елементом фразеологічного фонду сучасної німецької мови та мають свої специфічні риси у структурному та семантичному планах. Вони слугують для метафоричної номінації людини та різних понять матеріальної та духовної дійсності. Їх довговічне існування обумовлено тим, що вони зберігають свою сталу смислову структуру, емоційно-експресивну силу, самотність та художньо-естетичну місткість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брацун О. І. Крилаті вислови як художньо-образний засіб сучасної української літературної мови. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npifznu/2007_21/21/bratsun.pdf

2. Медведєв Ф. П. Українська фразеологія. Чому ми так говоримо./ Федір Пилипович Медведєв. – Х.: Харків. Державний ун-т, 1982. – 292 с.

УДК 811.16'36

Фёдорова К.В.
(Казань, Россия)

**К ВОПРОСУ О КОММУНИКАТИВНОЙ ПРИРОДЕ
ЯВЛЕНИЯ ИНТЕРФЕРЕНЦИИ
(на примере славянских языков)**

Стаття присвячена аналізу міжмовної омонімії і енантіосемії, що розглядаються в рамках явища інтерференції, ведучій до порушення комунікативної цілісності вислову і що провокує незрозуміння між іноземними комунікантами — носіями різних слов'янських мов. Особлива увага приділяється розгляду нестандартних мовних ситуацій, що виникли або спеціально створених на базі вказаного феномену.

Ключові слова: міжмовна омонімія, міжслов'янська енантіосемія, внутрішньоязикова енантіосемія, адгерентна енантіосемія, інтерференція, комунікативний акт.

Статья посвящена анализу межъязыковой омонимии и энантиосемии, рассматриваемых в рамках явления интерференции, ведущей к нарушению коммуникативной целостности высказывания и провоцирующей непонимание между иностранными коммуникантами — носителями различных славянских языков. Особое внимание уделяется рассмотрению нестандартных речевых ситуаций, возникших или специально созданных на базе указанного феномена.

Ключевые слова: межъязыковая омонимия, межславянская энантиосемия, внутривязыковая энантиосемия, адгерентная энантиосемия, интерференция, коммуникативный акт.

The article is devoted to interlinguistic homonymy and enantiosemy analysis. These phenomena belong to the process of interferention, which leads to the breaking of communication act and causes misunderstanding between foreign interlocutors, native speakers of Slavonic languages. More attention is paid to investigation of non-typical speech situations, which occurred spontaneously or created by smb on the basis of this phenomenon.

Key words: interlinguistic homonymy, interslavonic enantiosemy, intralinguistic enantiosemy, adherent enantiosemy, interferention, communication act.

Генетическое родство славянских языков создает богатую почву для лингвистических исследований. Наиболее перспективным в плане сравнительно-сопоставительного анализа является лексико-семантический уровень славянских языков. Это обусловлено тем, что реализация праславянского начала находит свое отражение прежде всего в многоаспектной семантике славянских единиц. При этом в процессе эволюции значения